

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ยาเสพติดเป็นปัญหาที่ร้ายแรงและสำคัญที่สุดปัญหาหนึ่งที่หลายประเทศทั่วโลกกำลังพยายามหามาตรการในการป้องกันแก้ไขให้หมดสิ้นไป สำหรับประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ประสบปัญหาเรื่องยาเสพติดอย่างรุนแรงมากอย่างไม่เคยมีมาก่อน ถึงแม้จะมีกฎหมายควบคุมปราบปรามและระงับการป้องกันด้วยวิธีการต่างๆ มาตลอด แต่ดูเหมือนว่าสถิติของผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ด้วยปรากฏการณ์การแพร่ระบาดของยากระตุ้นประสาทในกลุ่มแอมเฟตามีน (ATS:Amphetamine Type Stimulant) หรือที่รู้จักกันในประเทศไทยว่ายาบ้า พบว่าได้แพร่ระบาดในทุกกลุ่มอายุ ทุกอาชีพและยังแพร่ระบาดเข้าไปสู่ชุมชน สถานประกอบการ โรงเรียนและสถาบันศึกษาระดับต่างๆ มากขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน (ราชน สว่างเนตร. 2546 : 1) สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI : Thailand Development Research Institute. 2538 : 27) ประมาณการผู้ติดยาเสพติดของประเทศไทย ใน พ.ศ. 2536 เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2536 พบว่า ผู้เสพยาเสพติดขึ้นต่ำ 1,267,590 คน ในจำนวนนี้อาศัยอยู่ในชนบทมากที่สุด 920,204 คน รองลงมา เป็นนักเรียนนักศึกษา 71,660 คน ชาวประมงน้ำลึก 48,019 คนและผู้อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด 47,960 คน (สมโภชน์ มนเทียรอาสน์. 2540 : 27) และจากรายงานสถิติวิเคราะห์ระบบข้อมูลการติดสารเสพติดของกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุขและสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 - 2542 พบว่าร้อยละของผู้เข้ารับการรักษายาเสพติดรายใหม่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากอัตราร้อยละ 24 ในปี 2533 มากกว่าร้อยละ 35 ตั้งแต่ปี พ.ศ.2536 และร้อยละ 43.6 ในปี พ.ศ. 2542 (โรงพยาบาลธัญญารักษ์. 2544 : 25) และจากสถิติการจับกุมคดียาเสพติดทั่วประเทศพบว่าในปี พ.ศ.2543 จำนวน 222,624 คน พ.ศ.2544 จำนวน 207,525 คน พ.ศ.2545 จำนวน 213,175 คน พ.ศ.2546 จำนวน 102,333 คน และปีพ.ศ.2547 จำนวน 53,217 คน รวมทั้งยังจับได้ยาบ้าเป็นของกลางน้ำหนัก 2,791.34 กิโลกรัม หรือประมาณ 31.01 ล้านเม็ด (สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. 2547 : 9)

รัฐบาลยุคพันตำรวจโท ดร.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ประกาศสงครามกับยาเสพติดตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2546 และกำหนดให้ระหว่างวันที่ 1 กุมภาพันธ์ – 30 เมษายน 2546 เป็นช่วงระยะเด็ดขาด และได้กำหนดแผนการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

โดยให้กระทรวงสาธารณสุขเป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบ ตามแนวนโยบายของรัฐบาลที่วางไว้ว่า “ผู้เสพต้องได้รับการบำบัดรักษา” ดังนั้นกระทรวงสาธารณสุขในสภาวะเร่งด่วน จึงดำเนินการบำบัดรักษาตามกรอบแนวทางของหลักสูตรการบำบัดรักษาที่เรียกว่า “เมทริกซ์โปรแกรม” (Matrix Program) ที่มีลักษณะหลากหลายรูปแบบเนื้อหาและกระบวนการโดยให้แต่ละจังหวัดกำหนดรูปแบบกระบวนการที่เหมาะสมในการบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพและผู้ติดยาบ้า ซึ่งพบว่าข้อมูลด้านการบำบัดฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติด มีผู้เข้ามารายงานตัวว่าเป็นผู้เสพ/ผู้ติดยาบ้าและเข้ารับการบำบัด ดังนี้ จำนวนผู้เสพ/ผู้ติดที่รายงานตัว 220,644 คน และเข้ารับการบำบัด 220,141 คน คิดเป็นร้อยละ 99.8 (กระทรวงสาธารณสุข. 2546 : 35)

จังหวัดนครสวรรค์ มีจำนวนผู้เสพ/ผู้ติดที่รายงานตัวและเข้ารับการบำบัด 10,600 คน ในระยะตั้งแต่เดือน ตุลาคม 2545 – 31 กรกฎาคม 2547 แยกเป็นผู้เสพ 8,317 คน ผู้ติด 2,283 คน อยู่ระหว่างการบำบัด 578 คน บำบัดรักษาจบตามโปรแกรมแล้ว 9,981 คน บำบัดไม่ครบตามโปรแกรม 26 คน และ อื่น ๆ (เสียชีวิต ติดคุก ส่งต่อ) 15 คน และจากการติดตามผู้เสพ/ผู้ติดที่บำบัดรักษาจบตามโปรแกรมแล้ว 9,981 คน พบว่า หยุคเสพได้ 8,205 คน คิดเป็นร้อยละ 82.21 กลับไปเสพยา 988 คน คิดเป็นร้อยละ 9.90 ติดตามไม่ได้ 718 คน คิดเป็นร้อยละ 7.19 ส่งต่อ 63 คน คิดเป็นร้อยละ 0.63 และเสียชีวิต 7 คน คิดเป็นร้อยละ 0.07 (ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด จังหวัดนครสวรรค์. 2548 : 14 - 15)

อำเภอโกรกพระ มีจำนวนที่รายงานตัวและเข้ารับการบำบัดในระยะตั้งแต่เดือนตุลาคม 2545 – 31 กรกฎาคม 2547 จำนวน 609 ราย แยกเป็นผู้เสพ 595 คน ผู้ติด 14 คน ดำเนินการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพด้วยรูปแบบค่ายบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพในชุมชน จำนวน 11 ครั้งๆ ละ 5- 9 วัน แล้วติดตามประเมินผล 7 ครั้งในระยะเวลา 1ปี ใช้งบประมาณทั้งสิ้น 1,804,791.25 บาท โดยระดมบุคลากรประมาณค่าละ 45 - 60 คนจากหลายหน่วยงาน เช่น พัฒนาชุมชน เกษตร ตำรวจ ปกครอง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น แกนนำหมู่บ้าน/ตำบลและอาสาสมัครในหมู่บ้าน/ชุมชนนั้น และให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำสถานีอนามัยจำนวนแห่งละ 2 – 3 คน ติดตามประเมินผลจนครบระยะเวลา 1ปี ซึ่งจากการติดตามสำรวจผู้ผ่านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาบ้าหลังจากจบโปรแกรมแล้วในห้วงเวลาวันที่ 1 - 20 มีนาคม 2548 พบว่ามีข้อมูลที่สำคัญดังนี้ ติดตามพบตามที่อยู่ที่แจ้งไว้ 362 คนไปทำงานที่อื่น 210 คน หนีคดีหรือต้องโทษ 4 คน และเสียชีวิต 1 คน โดยเฉพาะข้อมูลการย้ายบ้านไปอยู่ที่อื่น 17 คน และที่ไม่อยู่/ญาติไม่สามารถติดต่อได้ 18 คน ซึ่งผลการตรวจปีสภาวะผู้ผ่านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาบ้าที่ติดตามพบ 362 คน ปรากฏว่าไม่พบสารยาบ้า 360 คน พบสารยาบ้า 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.56 และพบว่าติดสารเสพติดชนิดอื่น เช่น สารระเหย กาว 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.84

มีการดื่มสุราและสูบบุหรี่ร่วมกันเป็นประจำ 260 คน คิดเป็นร้อยละ 71.82 ทั้งนี้ยังพบว่า มีปัญหาการหย่าร้าง 42 คน ในจำนวนผู้ที่สมรสแล้ว 239 คน คิดเป็นร้อยละ 17.57 และมีความขัดแย้งกันรุนแรงในครอบครัวและชุมชน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 15 (ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดในหน่วยงานสาธารณสุขอำเภอโกรกพระ. 2548 : 3-5)

ซึ่งผู้วิจัยเห็นความสำคัญของรูปแบบการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาบ้าที่ใช้ในการแก้ไขปัญหายาเสพติดด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยจากสารเสพติดประเภทยาบ้า ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาค้นหารูปแบบการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาบ้าที่มีความเหมาะสมที่จะช่วยป้องกันการกลับไปเสพยาบ้าและให้สามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุขเหมือนบุคคลทั่วไป

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งจุดมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาปัญหาในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาบ้า อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาบ้า อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยแบ่งเป็น 2 ช่วง โดยช่วงที่ 1 ศึกษาปัญหาการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาบ้า อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ ที่เกี่ยวข้องในด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาบ้า ผลการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาบ้า การมีส่วนร่วมของครอบครัวและผลกระทบที่เกิดขึ้นภายหลังการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาบ้า และช่วงที่ 2 นำข้อมูลปัญหาดังกล่าว มาสร้างรูปแบบการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาบ้า อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ช่วงที่ 1 ศึกษาปัญหาการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาบ้า อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์

ประชากร ได้แก่ ผู้ผ่านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาบ้า ที่ติดตามพบตามที่อยู่ อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ ปี พ.ศ. 2548 จำนวน 362 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ผ่านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาบ้าที่ติดตามพบตามที่อยู่ อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ ปี พ.ศ. 2548 จำนวน 187 คน จากตารางของ Krejcie และ Morgan (บุญชม ศรีสะอาด. 2535 : 40) โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

ช่วงที่ 2 สร้างรูปแบบการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาบ้า อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์

ประชากร ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1 ได้แก่ ปัญหาการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาบ้า อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์

ช่วงที่ 2 ได้แก่ รูปแบบการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาบ้า อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์

นิยามศัพท์เฉพาะ

รูปแบบ หมายถึง กระบวนการ ขั้นตอน วิธีการ เทคนิคหรือหลักสูตรที่ใช้ในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาบ้า อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์

การบำบัดรักษา หมายถึง วิธีการช่วยเหลือที่จะให้ผู้เสพยาบ้า สามารถหยุดการเสพยาบ้าด้วยรูปแบบ/วิธีการต่าง ๆ

การฟื้นฟูสมรรถภาพ หมายถึง กระบวนการปรับตัว ปรับความคิด แบบแผน พฤติกรรม อารมณ์ ค่านิยม บุคลิกภาพ ทักษะ และปรับปรุงพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจและสังคม

ผู้เสพยาบ้า หมายถึง ผู้ที่เสพยาบ้าตั้งแต่การใช้เพียงครั้งเดียวไปจนถึงการใช้เป็นประจำ สามารถขาดยาบ้าได้ แต่ถ้าขาดยาบ้าจะมีอาการหงุดหงิด เครียด กระวนกระวาย นอนไม่หลับ ฯ

รูปแบบการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาบ้า หมายถึง กระบวนการ ขั้นตอน วิธีการ เทคนิคหรือหลักสูตรที่ใช้ในการช่วยเหลือที่จะให้ผู้เสพยาบ้า สามารถหยุดการเสพยาบ้า กระบวนการปรับตัว ปรับปรุงพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจและสังคม สำหรับผู้เสพยาบ้า อำเภอโคกพระ จังหวัดนครสวรรค์

ผู้ผ่านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ หมายถึง ผู้เสพยาบ้าที่ผ่านกระบวนการบำบัด ด้วยวิธีการเข้าค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในระยะเวลา 5- 9 วันในชุมชนและได้รับการติดตามใน ระยะเวลา 12 เดือนและสามารถติดต่อได้ตามที่อยู่ที่แจ้งไว้เมื่อ 1 – 20 มีนาคม 2548

การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมของครอบครัวในการรับรู้ปัญหา การตัดสินใจ ร่วม ปฏิบัติการ รับผลประโยชน์ที่พึงได้ และร่วมประเมินผล

ประโยชน์ที่ได้รับ

การวิจัยครั้งนี้ได้ประโยชน์ดังนี้

1. ได้ทราบปัญหาการบำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาบ้า อำเภอโคกพระ จังหวัดนครสวรรค์ แล้วนำไปใช้เป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาบ้าที่เหมาะสมของอำเภอโคกพระ จังหวัดนครสวรรค์
2. ได้รู้รูปแบบการบำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยผู้เสพยาบ้า อำเภอโคกพระ จังหวัดนครสวรรค์ แล้วสามารถนำเอารูปแบบการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาบ้า อำเภอโคกพระ จังหวัดนครสวรรค์ ไปใช้ในพื้นที่อื่นได้